

ROZPORZĄDZENIE
MINISTRA SPRAWIEDLIWOŚCI

z dnia 2015 r.

w sprawie wyżywienia osób osadzonych w zakładach karnych i aresztach śledczych

Na podstawie art. 109 § 3 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy (Dz. U. Nr 90, poz. 557, z późn. zm.¹⁾) zarządza się, co następuje:

§ 1. Rozporządzenie określa:

- 1) rodzaje posiłków i napojów wydawanych osadzonym w zakładach karnych i aresztach śledczych;
- 2) wartość odżywczą i energetyczną posiłków i napojów wydawanych osadzonym w zakładach karnych i aresztach śledczych;
- 3) minimalny dzienny koszt posiłków i napojów wydawanych osadzonym w zakładach karnych i aresztach śledczych;
- 4) konieczność zapewnienia posiłków i napojów osadzonym przyjmowanym do zakładu karnego lub aresztu śledczego i je opuszczającym oraz przebywającym poza zakładem karnym lub aresztem śledczym.

§ 2. 1. Ustala się następujące rodzaje posiłków wydawanych osobom osadzonym w zakładach karnych i aresztach śledczych, zwanym dalej „osadzonymi”:

- 1) posiłki przygotowane według normy dla osadzonych w wieku powyżej 18-go roku życia – zwane dalej „normą podstawową – P”;
- 2) posiłki przygotowane według normy dla osadzonych w wieku do ukończenia 18-go roku życia – zwane dalej „normą dla młodocianych – M”;

---

¹⁾ Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. Nr 160, poz. 1083, z 1999 r. Nr 83, poz. 931, z 2000 r. Nr 60, poz. 701 i Nr 120, poz. 1268, z 2001 r. Nr 98, poz. 1071 i Nr 111, poz. 1194, z 2002 r. Nr 74, poz. 676 i Nr 200, poz. 1679, z 2003 r. Nr 111, poz. 1061, Nr 142, poz. 1380 i Nr 179, poz. 1750, z 2004 r. Nr 93, poz. 889, Nr 210, poz. 2135, Nr 240, poz. 2405, Nr 243, poz. 2426 i Nr 273, poz. 2703, z 2005 r. Nr 163, poz. 1363 i Nr 178, poz. 1479, z 2006 r. Nr 104, poz. 708 i Nr 226, poz. 1648, z 2007 r. Nr 123, poz. 849, z 2008 r. Nr 96, poz. 620 i Nr 214, poz. 1344, z 2009 r. Nr 8, poz. 39, Nr 22, poz. 119, Nr 62, poz. 504, Nr 98, poz. 817, Nr 108, poz. 911, Nr 115, poz. 963, Nr 190, poz. 1475, Nr 201, poz. 1540 i Nr 206, poz. 1589, z 2010 r. Nr 34, poz. 191, Nr 40, poz. 227, Nr 125, poz. 842 i Nr 182, poz. 1228, z 2011 r. Nr 39, poz. 201 i 202, Nr 112, poz. 654, Nr 129, poz. 734, Nr 185, poz. 1092, Nr 217, poz. 1280 i Nr 240, poz. 1431, z 2012 r. poz. 908, z 2013 r. poz. 628 i 1247, z 2014 r. poz. 287, 619 i 1707 oraz z 2015 r. poz. 21, 396, 431, 541 i 1269.

- 3) diety lecznicze:
  - a) lekkostrawne – zwane dalej „dieta lekkostrawną – L”,
  - b) cukrzycowe – zwane dalej „dieta cukrzycową – Lc”,
  - c) indywidualne – zwane dalej „dieta indywidualną – Li”;
- 4) posiłki przygotowane dla osadzonych transportowanych, zwane dalej „normą transportową – T”;
- 5) posiłki przygotowane dla osadzonych zatrudnionych w warunkach szczególnie uciążliwych, w dniach wykonywania pracy – zwane dalej „normą dodatkową – Pf”;
- 6) posiłki przygotowane z uwzględnieniem wymogów religijnych i kulturowych osadzonego – zwane dalej „normą religijną lub kulturową”.

2. Do każdego wydanego posiłku wydaje się napój w postaci wody zdatnej do picia, herbaty, kawy zbożowej lub innego napoju.

3. Posiłek przygotowywany według normy transportowej – T ma postać suchego prowiantu i dotyczy normy podstawowej – P, normy dla młodocianych – M, diet leczniczych, o których mowa w ust. 1 pkt 3, oraz posiłków, o których mowa w ust. 1 pkt 6.

4. Posiłek przygotowywany według normy dodatkowej – Pf wydaje się w dniach wykonywania pracy w warunkach szczególnie uciążliwych.

5. Posiłek przygotowywany według normy religijnej lub kulturowej dotyczy normy podstawowej – P, normy dla młodocianych – M, normy dodatkowej – Pf oraz diet leczniczych, o których mowa w ust. 1 pkt 3.

§ 3. 1. Wartość odżywcza posiłków, o których mowa w § 2 ust. 1 pkt 1-4, wyrażona procentowo powinna wynosić w posiłkach odpowiednio:

- 1) białko – 10 – 15 %;
- 2) tłuszcze – poniżej 30 %;
- 3) węglowodany – 50-65 %.

2. Wartość energetyczna posiłków, o których mowa w § 2 ust. 1 pkt 1-4, w ramach dziennego wyżywienia osadzonych powinna zawierać nie mniej niż:

- 1) 2800 kcal w artykułach żywnościowych dla osadzonych w wieku do ukończenia 18-go roku życia;
- 2) 2600 kcal w artykułach żywnościowych dla pozostałych osadzonych.

3. Wartość energetyczna posiłku przygotowywanego według normy dodatkowej – Pf powinna zawierać nie mniej niż 1000 kcal.

4. Ilościowa zawartość warzyw lub owoców w posiłkach, o których mowa w § 2 ust. 1 pkt 1-2, 3 lit. a i ust. 1 pkt 6, poza ziemniakami, powinna wynosić co najmniej 300 g.

5. Ilościowa zawartość warzyw i owoców w posiłkach, o których mowa w § 2 ust. 1 pkt 3 lit. b, poza ziemniakami powinna wynosić:

- 1) warzywa w ilości 350 – 500 g na dobę;
- 2) owoce podawane codziennie do śniadania i kolacji w ilości 200-300 g na dobę.

§ 4. 1. Minimalny dzienny koszt posiłków i napojów, o których mowa w § 1 ust. 1 i 2, zwany dalej „minimalną stawką dzienną” wynosi:

- 1) norma podstawowa – P – 4,00 zł.;
- 2) norma dla młodocianych – M – 4,40 zł.;
- 3) dieta lekkostrawna – L – 4,80 zł.;
- 4) dieta cukrzycowa – Lc – 5,70 zł.;
- 5) dieta indywidualna – Li – 5,80 zł.;
- 6) norma dodatkowa – Pf – 3,20 zł.

2. Do kalkulacji wysokości minimalnych stawek dziennych przyjmuje się ceny zakupu produktów spożywczych.

§ 5. W dniu przyjęcia do zakładu karnego lub aresztu śledczego osadzonemu przysługuje wyżywienie w porach wydawania posiłków ustalonych w porządku wewnętrznym obowiązującym w jednostce penitencjarnej w formie posiłków przygotowywanych według normy transportowej – T.

§ 6. Osadzony, który z przyczyn wskazanych w art. 109 § 2 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy nie może otrzymać gorącego posiłku, otrzymuje posiłek przygotowywany według normy transportowej – T.

§ 7. 1. Lekarz, decydując o przyznaniu osadzonemu diety leczniczej, określa również czas na jaki zleca tę dietę.

2. W przypadku transportowania osadzonego, któremu przyznano dietę leczniczą, podawane mu posiłki i napoje powinny uwzględniać wymogi żywienia dietetycznego.

§ 8. Osadzony chory na cukrzycę insulinozależną, oprócz wyżywienia przewidzianego jak dla diety cukrzycowej, otrzymuje przy śniadaniu cukier w postaci stałej, w ilości 6g/dobę.

§ 9. Osadzonemu, którego stan zdrowia wymaga przyjmowania posiłków innych niż przygotowywane według diet leczniczych, o których mowa w § 2 ust. 1 pkt 3 lit. a i b, lekarz

może zlecić podawanie posiłków indywidualnych (dieta indywidualna – Li), określając w szczególności:

- 1) liczbę i godziny wydawania posiłków w ciągu doby – jeśli jest to konieczne;
- 2) kaloryczność dobową;
- 3) procentową zawartość składników odżywczych;
- 4) zabronione sposoby przetwarzania produktów i przyrządzania potraw;
- 5) ilościową zawartość warzyw lub owoców;
- 6) listę produktów zabronionych;
- 7) czas na jaki zleca dietę indywidualną – Li.

§ 10. 1 Osadzony korzystający z normy religijnej lub kulturowej, otrzymuje takie same posiłki po przetransportowaniu do innego zakładu karnego lub aresztu śledczego, pod warunkiem możliwości ich przygotowania w nowej jednostce penitencjarnej.

2. Zmiana posiłków normy religijnej lub kulturowej z których korzysta osadzony przetransportowany z innego zakładu karnego lub aresztu śledczego, może nastąpić na wniosek osadzonego lub decyzją dyrektora jednostki penitencjarnej w przypadku braku możliwości ich zapewnienia.

3. Do określenia wartości odżywczej i energetycznej posiłków normy religijnej lub kulturowej, a także ich minimalnego dziennego kosztu, stosuje się przepisy § 3 i § 4.

§ 11. Rozporządzenie wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.²⁾

MINISTER SPRAWIEDLIWOŚCI

---

²⁾ Niniejsze rozporządzenie było poprzedzone rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości z dnia 2 września 2003 r. w sprawie określenia wartości dziennej normy żywienia oraz rodzaju diet wydawanych osobom osadzonym w zakładach karnych i aresztach śledczych (Dz. U. Nr 167, poz. 1633, z 2005 r. Nr 48, poz. 457 oraz z 2011 r. Nr 236, poz. 1402), które traci moc na podstawie art. 27 pkt 1 ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o zmianie ustawy - Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 396).

UZASADNIENIE

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości w sprawie wyżywienia osób osadzonych w zakładach karnych i aresztach śledczych ma na celu uregulowanie zagadnień związanych z rodzajem posiłków i napojów wydawanych osadzonym w zakładach karnych i aresztach śledczych, ich wartością odżywczą i energetyczną, minimalnym dziennym kosztem posiłków i napojów, koniecznością zapewnienia posiłków i napojów osadzonym przyjmowanym do zakładu karnego lub aresztu śledczego i je opuszczającym oraz przebywającym poza zakładem karnym lub aresztem śledczym.

Przepis art. 4 pkt 40 ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o zmianie ustawy - Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 396) dokonał zmiany art. 109 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy (Dz. U. Nr 90, poz. 557, z późn. zm.), zwanej dalej "k.k.w.". Nowy przepis art. 109 § 1 k.k.w. w powiązaniu z § 2 k.k.w. podyktowany był koniecznością odmiennego prowiantowania osadzonych konwojowanych oraz biorących udział w czynnościach procesowych czy udających się na przepustki. Ze względów technicznych i organizacyjnych brak było możliwości do wydania tym osadzonym trzech posiłków, w tym co najmniej jednego gorącego, tym bardziej, że często przyjeżdżają do jednostki penitencjarnej po godzinie wydania ostatniego posiłku lub w porach nocnych. Zgodnie z nowymi przepisami, osadzony przed opuszczeniem jednostki penitencjarnej będzie otrzymywał jednorazowo na cały dzień suchy prowiant, o odpowiedniej wartości odżywczej (kaloryczność, procentowa zawartość składników odżywczych oraz ilość warzyw i owoców), a także napój do posiłków. Należy również wskazać, że sformułowanie użyte w art. 109 § 2 k.k.w. „a zwłaszcza w przypadku braku możliwości wydania posiłku w godzinach ustalonych w porządku wewnętrznym obowiązującym w jednostce” będzie umożliwiało wydanie gorącego posiłku tym osadzonym, którzy przebywają jeszcze w jednostce penitencjarnej w porze jego wydawania. Ponadto w art. 109 § 1 k.k.w. dotychczasowe sformułowanie „z uwzględnieniem zatrudnienia” zastąpiono sformułowaniem „z uwzględnieniem rodzaju wykonywanej pracy” ze względu na to, że osadzonym zatrudnionym na terenie jednostki penitencjarnej w warunkach szczególnie uciążliwych będzie przysługiwał posiłek profilaktyczny na podstawie przepisów rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 28 maja 1996 r. w sprawie profilaktycznych posiłków i napojów (Dz. U. Nr 60, poz. 279).

W związku z powyższym zmianie uległo również upoważnienie do wydania aktu wykonawczego określone w art. 109 § 3 k.k.w, które w obecnym brzmieniu daje możliwość dokładnego uregulowania zagadnień dotyczących posiłków i napojów wydawanych osadzonemu w zakładach karnych i aresztach śledczych.

Mając na celu wprowadzone zmiany ustawowe, w projektowanym rozporządzeniu objęto posiłkami przygotowywanymi wg normy transportowej - T skazanych przebywających poza zakładem karnym lub aresztem śledczym, którzy biorą udział w szczególności w czynnościach procesowych lub innych czynnościach wymagających konwojowania, a którym ze względów technicznych lub organizacyjnych nie można wydać gorącego posiłku (§ 6). Jest to sytuacja, w której osadzony już przebywający na stanie jednostki penitencjarnej, a więc objęty zaprowiantowaniem, z przyczyn wskazanych w art. 109 § 2 k.k.w., nie może otrzymać gorącego posiłku. Analogicznie posiłki przygotowywane wg normy transportowej, otrzymują osadzeni w dniu przyjęcia do zakładu karnego lub aresztu śledczego (§ 5). Wynika to z faktu, że służba żywnościowa jednostki penitencjarnej przygotowuje gorące posiłki wg stanu osadzonych na dzień poprzedni, w związku z czym nie ma możliwości wydania dodatkowego posiłku gorącego nowo przyjętemu osadzonemu, którego przybycie do jednostki penitencjarnej nie mogło być wcześniej przewidziane. Należy jednak podkreślić, że fluktuacja osadzonych, związana m. in. z wytransportowywaniem do innych jednostek oraz w celu wzięcia udziału w czynnościach procesowych lub innych czynnościach, powodująca niejednokrotnie nadwyżkę posiłków gorących powoduje, iż posiłek taki otrzymują również osadzeni, którym w świetle obowiązujących przepisów przysługiwałby jedynie suchy prowiant.

W projektowanym akcie normatywnym urealniono również stawki dzienne posiłków przysługujących osadzonemu w jednostkach penitencjarnych, dostosowując je do cen żywności obowiązujących na rynku (§ 4 ust. 1). Kwoty te zostały ustalone w oparciu o praktyczne doświadczenia służby kwatermistrzowskiej jednostek penitencjarnych, zebrane i poddane analizie przez odpowiednie komórki organizacyjne Centralnego Zarządu Służby Więziennej. Odzwierciedla ona faktyczne minimalne koszty dziennego wyżywienia osadzonych, jakie były ponoszone na ten cel w roku 2014 oraz w pierwszym półroczu 2015 r. Według danych uzyskanych w oparciu o bieżące monitorowanie kosztów wyżywienia osób pozbawionych wolności ponoszonych przez okręgowe inspektoraty Służby Więziennej w roku 2014 średnia dzienna stawka na wyżywienie osadzonych wynosiła średnio 4,18 zł.

Jednocześnie w trzech jednostkach podległych OISW w Bydgoszczy, Gdańsku i Wrocławiu, odnotowano wykorzystanie stawki dziennej na poziomie poniżej 4,00 zł. Natomiast wykorzystanie dziennych stawek na wyżywienie w pierwszym półroczu 2015 roku w piętnastu okręgowych inspektoratach Służby Więziennej wynosiło średnio 4,04 zł, podczas gdy w czterech jednostkach podległych OISW w Bydgoszczy, Gdańsku, Lublinie i Wrocławiu stawka według której żywności byli osadzeni kształtowała się na poziomie 3,93 zł. Mając na uwadze powyższe okoliczności, jak również fakt obserwowanej na rynku utrwalonej tendencji spadku cen artykułów żywnościowych, szczególnie widocznej podczas organizowanych przez jednostki penitencjarne postępowań o udzielenie zamówień publicznych na wspólne dostawy żywności, minimalna stawka dzienna została zaproponowana na ustalonym w projekcie poziomie 4,00 zł. Należy również nadmienić, iż konieczność podania napoju do każdego posiłku nie będzie wynikała z przepisów projektu rozporządzenia, w nim bowiem określono, zgodnie z upoważnieniem ustawowym, wyłącznie rodzaje napojów. Napoje są podawane osobom pozbawionym wolności w oparciu o przepis art. 109 § 1 k.k.w. i ich wartość jest już w kalkulacji w koszt wyżywienia osadzonych.

Mając na uwadze powyższe oraz kierując się nakazem zawartym z art. 44 ust. 3 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz. U. z 2013 r. poz. 885, z późn. zm.), zgodnie z którym wydatki publiczne powinny być dokonywane w sposób celowy i oszczędny, z zachowaniem zasad uzyskiwania najlepszych efektów z danych nakładów oraz optymalnego doboru metod i środków służących osiągnięciu założonych celów, zaproponowano ustalenie minimalnej stawki dziennej kosztu posiłków i napojów dla osoby osadzonej w zakładzie karnym lub areszcie śledczym na poziomie ustalonym w omawianym projekcie. Jednocześnie należy podkreślić, że w związku z tym, że stawka ta jest minimalna, nie będzie stało na przeszkodzie jej ewentualnemu zwiększeniu w sytuacji wzrostu cen żywności.

W odniesieniu do obecnie obowiązującego rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 2 września 2003 r. w sprawie określenia wartości dziennej normy wyżywienia oraz rodzaju diet wydawanych osobom osadzonym w zakładach karnych i aresztach śledczych wprowadzono również następujące zmiany:

- 1) nowe kategorie posiłków:
  - a) posiłki przygotowywane wg diety indywidualnej na podstawie zaleceń lekarza,

b) posiłki przygotowywane wg normy transportowej - T, dla osadzonych transportowanych;

2) uwzględniono warzywa i owoce w żywieniu osadzonych;

3) dodano regulacje obejmujące osadzonych korzystających z wyżywienia uwzględniającego wymogi religijne lub kulturowe;

4) zrezygnowano z zamieszczenia w projekcie wykazów produktów żywnościowych zabronionych w dietach lekkostrawnej i cukrzycowej z uwagi na wykroczenie poza treść upoważnienia ustawowego, a ponadto brak uzasadnienia dla tego typu rozwiązań. Produkty zakazane w żywieniu osadzonego powinny być każdorazowo wskazywane w zaleceniach czynionych indywidualnie przez lekarza więziennego dla osadzonego w oparciu o jego stan zdrowia.

Ponadto w projekcie pominięto przepisy zawarte w § 2 ust. 4, § 3 ust. 3, § 4 i § 5 ust. 6 obecnie obowiązującego rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 2 września 2003 r. w sprawie określenia wartości dziennej normy wyżywienia oraz rodzaju diet wydawanych osobom osadzonym w zakładach karnych i aresztach śledczych, jako wykraczające poza zakres upoważnienia ustawowego zawartego w nowym art. 109 § 3 k.k.w.

Z uwagi na to, że art. 27 pkt 1 ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o zmianie ustawy - Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 396) czasowo zachował w mocy obecnie obowiązujące rozporządzenie, tj. do czasu wydania nowego aktu wykonawczego, nie dłużej jednak niż przez 18 miesięcy od dnia wejścia w życie tej ustawy, proponuje się aby projektowane rozporządzenie weszło w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia

Zakres projektu rozporządzenia nie jest objęty prawem Unii Europejskiej.

Zgodnie z § 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 23 grudnia 2002 r. w sprawie sposobu funkcjonowania krajowego systemu notyfikacji norm i aktów prawnych (Dz. U. Nr 239, poz. 2039, z późn. zm.) projektowane rozporządzenie nie podlega notyfikacji Komisji Europejskiej.

Zgodnie z art. 5 ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o działalności lobbingskiej w procesie stanowienia prawa (Dz. U. Nr 169, poz. 1414, z późn. zm.) projekt został udostępniony w Biuletynie Informacji Publicznej na stronie podmiotowej Rządowego Centrum Legislacji, w serwisie Rządowy Proces Legislacyjny oraz na stronach internetowych Ministerstwa Sprawiedliwości w zakładce „Projekty aktów prawnych – prawo karne”.